

Grzybowski, Michał Marian

Dokument biskupa Adama M. Prażmowskiego w zbiorach Towarzystwa Naukowego Płockiego

Notatki Płockie 25/4-105, 15-16

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dokument biskupa Adama M. Prażmowskiego w zbiorach Towarzystwa Naukowego Płockiego

Towarzystwo Naukowe Płockie od przeszło półtora wieku skrzętnie gromadzi różne dokumenty i prace związane z terenem Mazowsza oraz ludźmi tam działającymi. Ostatnio wzbogaciło się o nowy dokument, który został przekazany do wykorzystania badaczom na ręce dr. Jakuba Chojnackiego przez inżyniera Bogdana Mańkowskiego ze Zjednoczenia Przemysłu Stolarki Budowlanej w Warszawie. Jest to dokument kościelny wystawiony 1.XII.1819 r. w Warszawie przez kancelarię Adama Michała Prażmowskiego, biskupa płockiego.

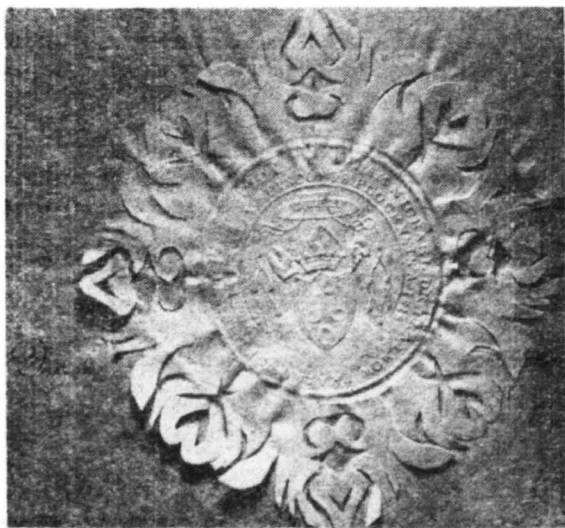
Prażmowski należał do najbardziej wykształconych przedstawicieli ówczesnego kleru w Królestwie Polskim. Już w 1801 r. został przyjęty do Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie, a od 1804 r. wszedł w skład eferatu Liceum Warszawskiego, zaś od 1807 r. bez przerwy zasiadał we władzach Izby Edukacyjnej i Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Przez wiele lat był bliskim współpracownikiem Stanisława Kostki Potockiego, następnie po jego upadku przeszedł do obozu konserwatywnego. Choć był biskupem płockim (1817—1836), przebywał głównie w Warszawie, rozwijając żywą działalność na terenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk jako przewodniczący Działu Nauk, a od 1827 r. prezes i główna podpora Towarzystwa, aż do jego likwidacji w 1832 r. Był wraz z rektorem Kajetanem Morykonim współzałożycielem

Towarzystwa Naukowego Płockiego w 1820 r. i pierwszym jego prezesem. Mając zainteresowania historyczne, zgromadził wiele cennych materiałów dotyczących dziejów Polski. Dlatego też każdy przedmiot, książka czy pismo mające jakiś związek z Prażmowskim są w Towarzystwie Naukowym Płockim pieczołowicie przechowywane i opracowywane.

Przedstawiony tu dokument dotyczy redukcji ciężarów mszalnych „reductio onerum”, jakie wynikały z zapisów i darowizn czynionych instytucjom kościelnym. Redukcji tej na prośbę opata benedyktynów w Pułtusk (przeniesionych z Płocka) udzielił bp Prażmowski, mając na to specjalne uprawnienia Stolicy Apostolskiej. Redukcja ciężarów mszalnych nie była czymś nowym. Znana była i praktykowana przez wieki, ciągle bowiem dokonywała się inflacja pieniądza. Dochodziły do tego wojny, wypadki losowe, pożary, przepadek czy zabór mienia. Wszystko to było powodem, że zapisane niegdyś Kościołowi sumy, które były także częściowym utrzymaniem, nie przynosiły już takich procentów i dochodów bądź w ogóle przepadały. Rodziła się więc konieczność redukcji przyjętych zobowiązań dotyczących pomocy duchowej w postaci mszy i innych nabożeństw. Niniejszy indult objął 4 sprawy: 1. tzw. fundacje Ciółka, 2. obligi dotyczące dóbr Zalesie, 3. zapis testamentalny kanonika W. Kanigowskiego, 4. zapis spadkobierców A. Żółtowskiego. Sprawa tzw. fundacji Ciółka dotyczyła zapisu uczynionego benedyktynom płockim w 1654 r. łącu ziemi w trzech polach miasta Płocka na sumę 18000 zł pol. W zamian za to konwent benedyktynów zobowiązany był do odprawiania 52 mszy czytanych. Ponieważ od 60 lat czynsz nie wpływał do kasy klasztoru, bo posiadłość ta pozostawała w bezprawnym zarządzie miasta Płocka, zapis całkowicie wygasł. Trzy następne sprawy Prażmowski rozwiązał następująco:

1. W 1662 r. Stanisław Rościszewski uczynił zapis na rzecz klasztoru na dobrach Zalesie, dobra te później zostały przekazane opatowi i oszacowane na wartość 12000 zł pol. Roczny czynsz pobierany z tych dóbr wynosił 600 zł pol., obowiązkiem klasztoru było zaś odprawić 52 msze czytane. Biskup w dokumencie postanowił, aby klasztor odprawił raz w roku jedną mszę śpiewaną w rocznicę śmierci S. Rościszewskiego.

2. W 1704 r. kanonik kolegiaty św. Michała w Płocku, Walenty Kanigowski, ulokował

Fotokopia opłatkowej pieczęci A. M. Prażmowskiego, biskupa płockiego w latach 1817—1836.

Adam Michael

de Prażmów

PRAŻMOWSKI

Dei & Apostolicae Sedis Gratia Episcopus Plo-
censis, ac infrascripta Delegatus Apostolicus.

Remissionis, et singulis quoribus interest, aut quosmode-
libet interesse poterit, significamus et ad revocandum indubi-
tatum deducimus. Cuius variae calamitates vicissitudinibus

Inicjum dokumentu A. M. Prażmowskiego dotyczącego redukcji zobowiązań dla benedyktynów pułtuskich.

w gminie żydowskiej w Płocku sumę 5500 zł pol., której czynsz roczny wynosił 550 zł pol. oraz sumę 2000 zł pol. u rzeźników żydowskich płockich, z czynszem rocznym 140 zł pol. Za pobieranie tych sum czynszowych benedyktyni obowiązani byli odprawiać rocznie 52 msze czytane i 4 msze śpiewane z nabożeństwem rocznicowym. Ponieważ czynsz ten w tym czasie wynosił tylko 275 zł pol., biskup zarządził, aby raz w roku odprawiona była rocznicowa msza śpiewana za duszę W. Kani-gowskiego.

3. W 1724 r. i 1726 spadkobiercy Alberta Żółtowskiego zapisali benedyktynom kapitał 6000 zł pol. na roczny czynsz wynoszący 420 zł pol. w zamian za 52 msze czytane i 12 mszy śpiewanych rocznych z nabożeństwem egzek-wialnym. Ponieważ w 1805 r. rząd pruski za-pisany kapitał zabrał i obrócił na remont kla-

sztoru oraz budynków szkolnych i żaden czynsz nie dochodził, Prażmowski zarządził przeto odprawiać jedną mszę śpiewaną w ciągu roku w rocznicę śmierci Żółtowskiego. Ponadto zobowiązał benedyktynów pułtuskich, aby odprawili 52 msze czytane — co tydzień jedną — łącznie za wszystkich trzech dobrodziejów klasztoru, tj. S. Rościszewskiego, W. Kani-gowskiego i A. Żółtowskiego. Dokument, spi-sany na dwóch arkuszach papieru ze znakami wodnymi, zawiera w pierwszej części sam in-dult mówiący o redukcji ciężarów, w drugiej zaś tabelę uwzględniającą poszczególne zapisy. Podpisany przez bpa Prażmowskiego opatrzony jest wielką pieczęcią suchą wytłoczoną w opłat-ku. W otoku pieczęci widnieje napis: Adam Michael de Prażmów Prażmowski Dei et Apo-stolicae Sedis gratia episcopus Plocensis., w środku zaś herb Prażmowskich-Belina.